

OCTAVIAN NEAMȚU

AZ ERDÉLYI MAGYAR FIATALOK ÚTJA A FALU FELÉ*

Az erdélyi magyarok kulturális és tudományos életét 1919 után meghatározta a nemzeti kisebbségi státuszukból eredő politikai helyzetük a román nemzetállamban. Az által, hogy 1918-ban az Osztrák-Magyar Monarchia felbomlott és Erdély, Bánság, Körösvidék és Máramaros egyesült, az erdélyi magyaroknak megszakadt a kapcsolatuk az anyaországgal és új utat kellett keresniük a politikában és a szellemi életben. Helyzetük rendkívül nehéz volt a magyar állam – amennyi megmaradt belőle – életét felkavaró mély nyugtalanság miatt, amely ilyen körülmények között nemhogy szellemi útmutatást, de semmilyen politikai irányt nem nyújtott. Ily módon a kiteljesedett román nemzet számára új államot eredményező 1918–1919-es forradalmat közvetlenül követő években a romániai magyar kisebbség élete irányt vesztett, nem mutatkozott benne semmilyen társadalmi, politikai vagy tudományos eszme szervezőereje. Időnként, a politikai átalakulások végleges jellegét felfogni képtelen volt budapesti politikai vezetői körök rossz tanácsára, az erdélyi magyarok kötelességüknek érezték a román nemzetállam érdekeivel ellentétes eszmék hirdetését. Ez a magatartás főként az egész Magyarország és Erdély közéletét egykoron uraló nemesekre és volt magas rangú tisztviselőkre volt jellemző, akiket egy furcsa társadalmi rendszer mentalitásukban a történelmi magyar oligarchiához kötött. Az 1918-as forradalomnak Magyarországon és Erdélyben egyaránt mélységesen nemzeti és demokratikus jellege volt. A magyarországi forradalmi mozgalom vezetői, – főként a nemzeti társadalmi rétegek lázadásának időszakában – a nemesi előjogok ellen és a nemeseket védő magas rangú tisztviselők előjogai ellen folytattak elszánt harcot. Új társadalmat hirdettek, amelyben a döntő szó a parasztságé és a munkásságé legyen, a vezetés pedig az e nemzeti rétegből felemelkedő értelmiségiekre háruljon, eltávolítva a más etnikai származású elemeket. Az erdélyi magyarok a román nemzetállam kisebbségi állampolgáraiként ilyen eszmék által feldúlva kezdték életüket, ami tovább mélyítette az erdélyi magyar társadalom szerkezetének átalakulási folyamatát.

* Eredetileg megjelent: NEAMȚU, Octavian: Drumul spre sate al tineretului maghiari din Ardeal, *Sociologie Românească*, an I, Nr. 2, februarie 1936, 24–30. p.

A változások rendkívül jelentős hatással voltak a kulturális és tudományos életükre is.

A budapesti politikai harcokkal elfoglalt magyar hivatalos közegek által hamar elfelejtett erdélyi magyarok, akiknek saját erőből kellett megtalálniuk az életlehetőségeket, megértették, hogy létezésüket új politikai helyzetük figyelembe vételével kell rendezniük. Ez a valóság a tudományos és kulturális életben is megnyilvánult. Ily módon az erdélyi magyarok szellemi élete és egész kulturális vagy tudományos tevékenysége kettős, hiszen összefonja az igazság tudományos, objektív, elméleti kutatását a nemzeti öntudat és a nemzeti politikai ideálok fenntartását célzó szenvedélyes politikai, gyakorlati törekvésekkel. Az erdélyi magyar tudományos és művészvilág irányelve: minden benne felmerülő kérdés, az őt foglalkoztató valamennyi probléma kapcsolódjék a magyar nemzet gyakorlati életéhez és legmagasabb törekvéseihez. Egy magyar publicista, Tavaszgy Sándor, aki 1934-ben „az erdélyi magyar tudományos élet útját” kutatta, úgy véli, hogy azt a pragmatizmus és a historizmus jellemzi, az élet szükségleteihez és sajátos feltételeihez alkalmazkodva.¹ Hogy megerősítse e felfogás életképességét, a magyar publicista a múltbeli tudományos élet olyan kimagasló egyéniségeit említi, mint Apáczai Csere János polihisztor, filozófus, Szenci Molnár Albert humanista, Misztótfalusi Kis Miklós könyvbarát és betűmetsző, Benkő József botanikus, Fogarasi Pap József filozófus, mindannyian koruk neves tudósai, vagy az orientalista Kőrösi Csoma Sándor és Kuun Géza, illetve Bánfihunyadi János és Köleséri Sámuel orvosok, akik képesek voltak egyszerre koruk kulturális életének elsőrangú személyiségei, illetve az erdélyi társadalmi és politikai törekvések reprezentatív egyéniségei lenni. Következésképpen Tavaszgy úr ezeket mondja: „Az erdélyi tudományos élet útját ezek a nagy szellemiségek határozzák meg abban az értelemben, hogy elsősorban meg kell küzdenünk az egzisztenciával kapcsolatos, a sajátos biológiai, népi, nemzeti, szellemi létből adódó tudományos problémákkal.” Azonban az erdélyi magyarok tudományos élete több változáson ment át, míg eljutott ehhez az orientációhoz.

Az új, kiteljesült román állam létrejöttét követő kezdeti évek az erdélyi magyar társadalom számára a tájékozatlanság időszakát jelentették, a Budapesttel való kapcsolatok megszakadásának súlyos következményeként. Az átalakulások terjedelmétől megrémülve az erdélyi magyar vezetők ebben a zavaros időszakban nem találnak semmilyen cselekvési megoldást, a tudósok pedig visszavonulnak a mindennapi tépelődésekből, hogy felvegyék a társadalmi változások hevesége miatt megszakadt gondolataik és kutatásaik fonalát.

Ebben az 1919–1924 közötti időszakban az erdélyi magyarok kulturális és tudományos életének nincs más megnyilvánulása, mint a tudósok tudó-

¹ TAVASZGY Sándor: Az Erdélyi magyar tudományos élet útja, *Erdélyi Helikon*, VII. évfolyam, 8. szám, 1934. október. (szerk. megj.)

mány-népszerűsítési konferenciái és szakdolgozataiknak néhány helyi folyóiratban vagy ismertebb, főként német fizikai, orvostudományi, vegyészeti, régészeti vagy nyelvészeti szaklapokban való közlése. Némi fellélegzést jelent az 1924-ben megjelenő *Erdélyi Irodalmi Szemle*.

A határozatlanság és az útkeresés jegyében eltelt öt éves időszak után az 1924. év a pozitív szervezés és tevékenység időszakának kezdetét jelentette, amely az erdélyi magyar kulturális életbe irodalmi és tudományos kiadványokat, kulturális és kutatási társaságokat hozott. Egyes, az erdélyi magyar társadalomban elismert körök megpróbálták felvenni a kapcsolatot a román tudományos és irodalmi világgal. De a legnagyobb gond a Budapesttel való szemléletközösség visszaszerzése volt. Mindezen próbálkozások eredménye az erdélyi magyar értelmiségi, tudományos és irodalmi világ kapcsolatának megteremtése a politikai és társadalmi valósággal, amelyben él; a magyar értelmiségiek, elhagyva a laboratóriumot és a munkaasztalt, közvetlen tapasztalatokból ismerik fel társadalmi és politikai helyzetüket, és az új élet-körülmények foglalkoztatják őket. Számos jogi és politikai vitára kerül sor; a kisebbségi jogok védelme állandó kérdés. Két új intézmény, egy folyóirat és egy kulturális egyesület még jobban megerősíti ezt az értelmiségi mozgalmat, amely úgy tűnik, végre megtalálta az elhagyott régi kerékvágását. Kolozsváron 1928-ban gróf Bánffy Miklós megalapítja az *Erdélyi Helikon* című folyóiratot, s az Erdélyi Múzeum Egyesület megkezdi a kultúra terjesztését és a kulturális akciók szervezését célzó gazdag tevékenységét, folyóiratok, tudományos füzetek, konferenciák és bemutatók révén. Az erdélyi magyarok kulturális és tudományos életének szervezési szakasza 1930-ban zárul, amikor elkezdődik a ma is folytatódó megvalósítások időszaka, amely irodalmi és tudományos könyvek nyomtatásában és jól irányított időszakos kiadványok megjelentetésében vagy újbóli megjelentetésében testesül meg. 1930-ban ismét napvilágot lát az 1874-ben alapított és 1918-ig megszakítás nélkül megjelenő *Erdélyi Múzeum* című folyóirat.

E folyóirat rendeltetése főként társadalmi-politikai, majd pedagógiai és történelmi jellegű szakírások közzététele. Az Erdélyi Múzeum Egyesület *Erdélyi Tudományos Füzetek* címmel enciklopédiai jellegű sorozatot indít, amely irodalomtörténeti, bibliográfiai, régészeti, történelmi és kisebbségpolitikai, ideológiai, szociológiai stb. írásokat közöl. Tájékoztatásul megemlítünk néhány témát, amelyekről szó esik e gyűjteményekben: „Moldvai magyarok”, „Az erdélyi magyar irodalom bibliográfiája, 1925”, „A mi erdélyi szellemi életünket meghatározó két kérdés”, „Supplex Libellus Valachorum”, „A nyugati középkori kultúra keleti határai”, „Az Erdélyi Múzeum Egyesület problémái”, „Etnográfiai jegyzetek a moldvai magyarokról” „Hét erdélyi püspök végrendelete”, „A székelyek vallási és iskolai autonómiája”, „Magyarok a román népköltészetben”, stb. Ezeket a témákat tárgyalják hozzáértéssel ezekben a 20-30 oldalas füzetekben a szakemberek. Íme, nagyvonalakban, az erdélyi magyar kulturális és tudományos élet kibontakozása 1919-től napjainkig,

amikor a tudomány és a művészetek virágzására és politikai győzelmet biztosító szellemi és társadalmi igazságok feltárására törekszik.

Ám, ha az erdélyi magyar társadalom felismerte közös feladatát, hogy ne hagyja feledésbe merülni szellemi és politikai eszméit, a vita újragezdődik annak kapcsán, hogy milyen attitűddel és módszerrel lehet biztosítani Erdélyben a magyar nemzeti, szellemi és politikai megmaradást. Az erdélyi magyarok nem mondanak le nemzeti törekvéseikről, ezek jelen vannak életük minden megnyilvánulásában, főként kulturális téren. A politikai kérdéskör jelen van valamennyi művészeti, tudományos eredményben vagy próbálkozásban, illetve kulturális akcióban.

Az erdélyi magyar közösség keretein belül azonban harc indult annak kapcsán, hogy melyik társadalmi kategória jogosult a nép nevében beszélni. Az e téren 1918-ban elindult folyamat máig sem tisztázott, amikor politikai és ugyanakkor szellemi és tudományos meggyőződésének befolyásolásával e játékba bevonták az erdélyi magyar ifjúságot is.

Az elsősorban a tisztviselőség és a kis földbirtokosok széles rétegéből, valamint a munkásosztályból és parasztságból kinőtt erdélyi magyar fiatalok, akik vezetői pozíciókra törekedtek a közéletben és a szellemi, illetve kulturális életben, úgy látták, hogy minden helyet elfoglal a régi uralkodó osztály, a nemesség, amelynek sikerült a társadalmi átalakulások ellenére is megőrizni kiváltságait. De amit nem sikerült véghezvinnie az 1918-as forradalom napjaiban, elvégezte az idő, a velejáró lelki átalakulásokkal.

A számbelileg megfogyatkozott, származása szempontjából idegen, élet-erős elemekkel alig gazdagodó, biológiai ellenállásában meggyengült és erkölcsi értékében csaknem eltűnt bárói és grófi réteg, amely számára teljesen közömbösek a nép törekvései, és amelyet nem övez egyetlen jelentős társadalmi kategória bátorító szeretete sem, eltűnik anélkül, hogy űrt hagyna maga után a magyar társadalomban. A múltban vezető szerepe volt, a nemzet és az állam érdekeit összetévesztve saját önző érdekeivel, melyek mindig távol álltak a nemzeti és termelő rétegek, a kiscgazdák, a munkások és a parasztok követeléseitől. Így ezek a kategóriák mindig azzal a heves vágygal éltek, hogy saját törekvéseik számára szóvivőket, a magyar etnikumra és hagyományra épülő államéletért lelkesedő, nemzeti érzelmű vezetői réteget találjanak. Eközben azonban a kíméletlenül kizsákmányolt és elfelejtett kiscgazdák, munkások és parasztok, akiknek senki se viselte gondját, és akiket figyelmen kívül hagytak, mind lejjebb süllyedtek, legyőzte őket a gazdasági nyomor, a betegségek és a tudatlanság. Az a néhány fiatal, aki ezekből a társadalmi rétegekből került ki, és aki középiskolát, majd egyetemet végzett, vezetői pozíciókra vágyott (a közigazgatás, igazságszolgáltatás, politika, oktatás), de az állások társadalmi helyzet és kapcsolatok alapján foglaltak voltak, tehát munkalehetőség nélkül maradtak, szélesítve az értelmiségi proletáriátus sorait. Így indult el a magyar nemzeti hanyatlás tragikus folyamata, amely kiváltotta Ady, később pedig Szabó Dezső és Móricz Zsigmond lázadó írásait. Ezek a magyar

nemzet ébredésére buzdítanak az idegen és mohó nemességből, korrupstisztviselőkből és bankárokból álló felettes réteg ellen. Ezeknek az írásoknak és a szociológus Jászi által kezdeményezett mozgalomhoz hasonló radikális politikai mozgalmaknak a hatására, a magyar falu és a magyar parasztság sorsa az írók és politikusok témájává, majd hamarosan törekvéseik központi kérdésévé vált. Valóban, a magyar érzelmű írók hevesen hirdették, hogy a magyar nemzet jövője a parasztság felemelkedésétől függ. Széchenyi és Vörösmarty – a magyar történelmi hagyományt képviselő magyar nemesek – politikai gondolkodásából kiindulva, ezek az írók a parasztság szellemi, gazdasági és politikai értékeinek érvényre juttatását célzó politikai mozgalomért harcolnak. A parasztság felemeléséért és az idegen oligarchia eltávolításáért kitartással és szenvedéllyel küzdő Ady, Szabó és Móricz a magyar dolgozók szóvivői, olyan írók, akiktől a magyar fiatalok ideológiája származik Erdélyben, ahol a magyar nemzetet a magyar parasztságot jelenti.

Igy jelent meg a magyarországi és erdélyi magyar fiatalok ideológiájában a falu felé fordulás irányzata. Ez különböző formákban nyilvánult meg. A marxista jellegű körök, mint például a *Korunk* folyóirat körüli, az osztályharc eszméjét hirdetik, kigúnyolva a parasztságot védő, megértő és szerető bármely magatartást, mint amilyet a polgári és nemesi származású írókat és gondolkodókat, valamint teológiai képzettségű értelmiségieket csoportosító *Erdélyi Helikon* képvisel. Mindkét említett állásponttól eltér egyes magyar fiatalok alkotta elszigetelt csoportok magatartása. Munkalehetőség és képzettségük érvényesítésének hiányában a falvakba való visszatérést, illetve a falun maradást szorgalmazzák, hogy egyaránt biztosítva legyen az egyén gazdasági életének rendje és a megélhetőséget biztosító keresete, de a magyar fiatalság manapság annyira megingott szellemi egyensúlya is.

Egy új, teljesebb és az erdélyi magyar fiatalság életébe és ideológiájának átalakulásába való betekintéshez bővebb lehetőségeket nyújt Venczel József *A falumunka és az erdélyi falumunka mozgalom* című írása.²

Venczel 32 oldalas brosrúja, amelyet rendkívüli pontossággal és rendszeresen állított össze a vitatott problémák adatainak alapos ismerete alapján, elméleti és gyakorlati kérdésekre vonatkozó bőséges bibliográfiával, az erdélyi magyarok kulturális életének nagyon fontos és érdekes oldalát ismerteti.

A társadalmi valóságra orientált és arra odafigyelő, alapos szociológiai felkészültségű értelmiségiként Venczel úgy véli, hogy a magyar ifjúság falumunkáját meghatározza az erdélyi magyarok sajátos politikai és társadalmi helyzete a román államban. Ezért, figyelembe véve a magyar kisebbség nemzeti és szellemi szükségleteit, Venczel a faluval való kapcsolat kérdését e beszámoló elején említett két megnyilvánulás – a tudományos hivatás és a nemzeti harc – szempontjából vizsgálja. Jelen esetben, a falumunka kapcsán, a tudományos vonulat a magyar falu társadalmi valóságának tárgyilagos ku-

² VENCZEL JÓZSEF: *A falumunka és az erdélyi falumunka mozgalom*, Az Erdélyi Múzeum Egyesület Kiadása, Erdélyi tudományos füzetek, 78 sz., 1935.

tatását, a nemzeti harc pedig a parasztok életszínvonalának emelését és egy nemzeti politikai vezetői réteg megteremtését célzó szervezett tevékenységet jelenti.

Az erdélyi magyar ifjúság e célkitűzés megvalósítására a falumunka útját követi, a megismerés és a cselekvés érdekében, előkészítve vezetői szerepét. Azonban mind a kulturális tevékenység, mind pedig a faluvezetés kérdése csupán a társadalmi valóság objektív tudományos megismerése alapján kap igazán szabad utat. A kulturális cselekvésnek, hogy gyümölcsözőn, meg kell felelnie az erdélyi magyar falvak szellemi és gazdasági szükségleteinek. Ugyanígy e falvak vezetésének kérdése, mint az erdélyi magyar fiatalság képzésének, polgári, szociális és nemzetnevelési feladatának a legjobb módszere szintén a falvak társadalmi valóságával való megbarátkozás, a parasztok közé való önkéntes leereszkedés.

A falumunka alapvető kérdése tehát a falusi társadalmi élet kutatása. Az eredményes kutatáshoz olyan módszerre van szükség, amely biztosítja objektív tudományos dolgozatok megírását, egy olyan szociológiai módszerre, amely valóban a társadalmi realitás tudományos módszere. A magyar falvak szociológiai kutatására Venczel úr a Dimitrie Gusti professzor által kidolgozott szociológiai monográfiát javasolja, úgy, ahogyan azt a Román Szociológiai Intézet alkalmazta a terepen végzett évtizedes szociológiai kutatásai során. Arra törekedve, hogy a Gusti-módszer társadalmi és elméleti irányzatait összekösse a magyar tudományos világban elfogadott politikai törekvésekkel és elméletekkel, Venczel úr Ortutay Gyula magyar szociológusnak *A magyar falukutatás új útjai* című közismert munkáját idézi.³ A magyar szociológiai irányzatok rövid bírálata során Bodor Antal *A falu megismerése* című művét⁴, illetve Mészár Oszkár falumonográfiai munkáját idézi⁵. Nem felejt el idézni a Dimitrie Gusti által vezetett Szociológiai Szeminárium egykori diákjának, Lükő Gábornak *A román „monografisták” falukutató munkája* című írását⁶ sem, amelyet a Bukaresti Iskola szociológiai rendszerére vonatkozó legjobb magyar nyelvű munkának tart. A falu társadalmi valóságának monográfiai kutatásokon alapuló megismeréséből kiindulva megkezdődik az önkéntes munka az „agrár settlement” szellemében. A résztvevők a következőket figyelik meg: a) népnevelés iskolán kívüli kulturális tevékenységek szervezésével, ifjúsági egyletek vezetésével, népi kiadványok szerkesztésével, terjesztésével, stb.; b) népegészségügy, az étkezésre, ruházkodásra, higiéniére stb. vonatkozó gyakorlati útmutatások és előadások révén; c) népszervezés gazdasági társulások létrehozásával, a törvények ismertetésével stb. Ezek megvalósításának legcél-

³ ORTUTAY Gyula: *A magyar falukutatás új útjai*, *Vigilia*, 1935/2. sz. (szerk. megj.)

⁴ BODOR Antal: *A falu megismerése*, Budapest, 1923. (szerk. megj.)

⁵ MÉSZÁR Oszkár: *A községi monográfiákról*, In: BODOR Antal (szerk.): *A honismeret könyve*, A Magyar Társaság Falukutató Intézete, Budapest, 1935., 79–103. p. (szerk. megj.)

⁶ LÜKŐ Gábor: *A román „monografisták” falukutató munkája*, In: BODOR (szerk.): *i.m.*, 117–124. p. (szerk. megj.)

szerűbb eszköze az értelmiségi réteg munkatáborokba szervezése, melynek eredményeként különböző ágazatokban szakképzett személyek hosszabb időtartamra letelepednek falun. Ennek célja: 1) az elnyomott rétegek, azaz a földművesek és az értelmiségiek közfelfogásának kialakítása közvetlen tapasztalatok alapján, mellyel megszűnik a két társadalmi réteg közötti bizalmatlanság, egy igazi nemzeti közösség létrejötte érdekében, és 2) az egyetemi ifjúság népvezető réteggé alakítása a gyakorlati szociális munkába való bevonása révén.⁷ Íme tehát a falumunka hármas vetülete, amelyet az erdélyi magyar ifjúság körei falumonográfiai kutatásaként, a parasztság kulturális felemelését célzó gyakorlati cselekvésként és a nép nemzetpolitikai vezetésének iskolájaként értelmez; íme a monográfiai munkák tudományos és nevelő szerepe egy olyan nemzetiség társadalmi és politikai szükségleteinek és törekvéseinek alapján, amelynek állandó lelkiállapota a szellemi és politikai küzdelem. A magyar fiatalság falu felé vezető útját nem csak a monográfiai kutatás tudományos és gyakorlati értékének elméleti megértése határozza meg, hanem egy teljes „faluideológia”, amely a háborút követően az egész ifjúságot magával ragadta. Dolgozata második részében Venczel bemutatja a szellemi és társadalmi szerepét ezen az úton kereső magyar ifjúság ideológiájának alapvető elemeit.

Ez az ideológia határozza meg a magyar fiatalság életideálját a magyar parasztság megismerése és vezetése céljából kifejtett munkában, rámutatva arra, hogy a falu felé fordulás harc a faj védelmének szolgálatában álló és a középosztályból felemelkedett értelmiségiek politikai elsőbbségi jogának érvényre juttatásáért. Az középosztály új nemzedéke úgy véli, hogy sorsa és felemelkedése szorosan összefügg a dolgozó tömegekkel való érdekközösséggel. A főleg az említett Ady, Szabó és Móricz által megfogalmazott *faluideológia* megmutatta a magyar ifjúságnak élete alapelveit: 1. a magyar középosztály nemzeti öntudata a népben van; 2. a faluban meglátott kulturális értékek hivatottak a magyar művelődés újjáélesztésére; 3. a nép gazdasági érdekeinek védelme és támogatása a magyarság gazdasági érdekeinek támogatását és védelmét jelenti.⁸ A társadalmi realitások arra utalnak, hogy a magyar nemzetnek már csak két életképes társadalmi rétege van: a dolgozó nép és az értelmiség. A földreform megsemmisítette a nagybirtokokat, s ezzel együtt pusztult el a nagybirtokos nemesség társadalmi jelentősége is, ugyanakkor a társadalmi és politikai átalakulások nyomán megszűnt a felső réteg vezető szerepe. Helyüket a társadalmi hierarchiában a szabadfoglalkozásúakból, nevelőkből és a papságból álló új középosztály foglalta el, az Erdélyből ismert, vezető szerepű értelmiségiek, az „intelligencia” rétege. Ebből a társadalmi osztályból nő ki az erdélyi magyar ifjúság, amely elindul a falvak útján, hogy megismerje

⁷ VENCZEL: *i.m.*, 13. p.

⁸ *Uo.*, 17. p.

a jövő élet igazságait. „A falumunka feladata e szerint – írja Venczel –, a mi erdélyi viszonyaink között súlyos nemzetpolitikai kérdéssé testesedik. Távolról sem csak szociális attitűd és jó szándéokra bízható önkéntesség, hanem a legmegfelelőbb és legeredményesebb eszköz az új népvezető értelmiségünk kiképzésében”⁹

Venczel írásának harmadik része a magyar falumunka mozgalom történetével foglalkozik, kiemelve a magyar falumunka egyesületet, az ideológiai propaganda kiadványokat és e tevékenység sokszínűségét. A munka 1928-ban kezdődik néhány vallási egyesületnek köszönhetően, mint például a Majláth-Kör, az Ifjúsági Keresztyén Egyesület és a Dávid Ferenc Egylet Ifjúsági Köre, amelyek munkaformái a falusi élet problémáira vonatkozó versenyek, kérdőívek segítségével végzett anketók, szemináriumi megbeszélések és falujárások, a *faluideológiának* kedvező légkör fenntartása a magyar társadalomban. Egy erőteljesebb és kitartóbb szervezet az Erdélyi Fiatalok Faluszemináriuma, amely 1930 novemberében egyetemi hallgatókból alakult. Célja, hogy az erdélyi dolgozó értelmiségieknek tudományos anyagokkal, eszközökkel és szempontokkal szolgáljon a magyar falvak gazdasági, társadalmi és kulturális problémáinak megoldására. „A Faluszeminárium alapja az a meggyőződés, hogy az erdélyi magyarság életének legdöntőbb kérdése a magyar falu, amelyért elsősorban a magyar intelligencia felelős.”¹⁰ Ez a szeminárium előadásokat, tanulmányi köröket tartott és kulturális, nevelő bemutatásokat szervezett falun, és kiadta a következő munkákat: 1. Gyallay Pap Zsigmond: *A nép és az intelligencia*¹¹; 2. Demeter Béla: *Hogyan tanulmányozzam a falu életét? Kérdőív*¹²; 3. Demeter Béla: *A falu és a szellemi áramlatok*¹³; 4. Mikó Imre: *Az erdélyi falu és a nemzetiségi kérdés*¹⁴. A középiskolák padjaiból kikerülő fiatalok számára falupályázatokat szerveztek, melyen a következő kérdést tették fel: „Hogyan jutott el a háború utáni magyar fiatalság a magyar faluhoz?” A falumunka mozgalom népszerűsítése az *Erdélyi Fiatalok* című folyóirat révén valósult meg.

Az ennek az ideológiának jegyében kifejtett eddigi tevékenység jelentősebb eredményei közül Venczel a következőket ismerteti: Pállfi Zoltán tanár rajz- és fényképgyűjteménye a Bánffy birtok körüli falvak népművészetéről; Szabó Géza 24 népdalból álló gyűjteménye, Miklós András közgazdasági ta-

⁹ Uo., 18. p.

¹⁰ Uo., 20. p.

¹¹ GYALLAY-PAP Zsigmond: *A nép és az intelligencia*, Az Erdélyi Fiatalok falufüzetei, 1. szám, Erdélyi Fiatalok Kiadása, Kolozsvár, 1931. (szerk. megj.)

¹² DEMETER Béla: *Hogyan tanulmányozzam a falu életét? Szociográfia kérdő-ív a falu-munkásoknak*, Az Erdélyi Fiatalok falufüzetei, 2. szám, Erdélyi Fiatalok Kiadása, Kolozsvár, 1931. (szerk. megj.)

¹³ DEMETER Béla: *A falu és a szellemi áramlatok*, Az Erdélyi Fiatalok falufüzetei, 3. szám, Erdélyi Fiatalok Kiadása, Kolozsvár, 1932. (szerk. megj.)

¹⁴ MIKÓ Imre: *Az erdélyi falu és a nemzetiségi kérdés*, Az Erdélyi Fiatalok falufüzetei, 4. szám, Erdélyi Fiatalok Kiadása, Kolozsvár, 1932. (szerk. megj.)

nulmánya; Mikó úrnak a nemzetiségi kérdésekről szóló tanulmánya és Deme-ter úrnak a mentalitások kérdésére vonatkozó tanulmánya. Az *Erdélyi Fiatalok* társadalomtudományi és gyakorlati munkáinak példái elsősorban a Román Szociológiai Intézet és a Károly Herceg Királyi Közművelődési Alapítvány monográfiai kutatási kampányai voltak, illetve az erdélyi szász munkatáborok.

Az erdélyi magyar fiatalság falumozgalma még távol áll azon intézmények eredményeitől, amelyektől elméleti és gyakorlati irányítást kap. De nem kell elfelejtenünk, hogy ez egy új mozgalom, amely most szerveződik és alig tisztázta tudományos alapjait és társadalmi ideáljait. A mai állás szerint az erdélyi magyar ifjúság mozgalma néhány örvendetes dolgot tartalmaz, de olyanokat is, amelyek miatt egyetemi ifjúságunk szigorúan elmarasztalható. Gusti professzor társadalomtudományi gondolkodási rendszerének és szociológiai monográfiai módszerének behatolása az erdélyi magyar tudományos világba csak pozitív következményekkel járhat mind a román nemzetállam területének megismerése, mind a magyar kisebbség és a román tudományos világ közötti tudományos kapcsolatok szempontjából. Ugyanakkor úgy véljük, hogy az erdélyi társadalmi realitások megismerésének kedvező hatása lesz az erdélyi magyar kisebbség politikai mentalitására is.

De ami rendkívül példamutatónak tekinthető az egész román értelmiségi réteg és elsősorban az egyetemi fiatalság számára, s amiről úgy véljük, hogy tette ösztönző bírálatként kell fogadni, az a nemzetért tett szakadatlan törekvés, amelyről az erdélyi magyar ifjúság faluhoz vezető útja tanúskodik. A budapesti hatóságok és az erdélyi oligarchia körei által elhanyagoltan, magára hagyatva, az elidegenített közvélemény által kiátkozott írók lázadó és nemzeti munkára szólító könyveivel, a magyar ifjúság képes volt mások példájából tanulni. Figyelmmel követve a Gusti professzor körüli mozgalmat, átvette mindazt, amit fel tudott használni nemzeti, szellemi és politikai célkitűzései valóra váltására. Egy tudományos munkamódszer ismeretével megerősödve tovább folytatja útját a nemzetvédelem és a szellemi beteljesülés felé, azt a falu felé vezető utat, ahonnan lelki gazdagodást és harcoss társakat remél találni a közös ideálokért gondolkodók és munkálkodók között.

Így tehát felkarolják a Bukaresti Iskola szociológiai gondolkodási rendszerét és Gusti professzor úr erkölcsi és szociális koncepcióját, még mielőtt ezek átjárták volna értelmiségünk minden részét, levonva az összes társadalomtudományi és politikai következtetést.

Bemutattam itt az erdélyi magyar ifjúság kezdeti mozgalmát minden velejárójával, a lelkesedéssel és a nemzetszeretettel együtt, remélve, hogy ily módon arra buzdítom, hogy válaszoljon a felszólításra, amelyet a Román Szociológiai Iskola a fiatal értelmiségiekhez intéz, utat mutatva a román falvak megismeréséért és irányításáért folytatott munka számára.

(fordította: Bara Hajnal)